

WSTĘP

Oddajemy do rąk Czytelnika kolejny już, ósmy numer periodyku „Ex Nihilo”. Ośmioro Autorów poprowadzi nas w meandry świata religii. Na całość tomiku składa się pięć oryginalnych przyczynków oraz dwie recenzje i wywiad. Aż dwóch Autorów skupiło się na problematyce tradycjonalizmu katolickiego. Pan Łukasz Bertram zaoferował nam analizę doświadczeń biograficznych 14 indultowych tradycjonalistów katolickich, uczęszczających na nabożeństwa w nadzwyczajnej formie rytu rzymskiego do kościoła oo. redemptorystów św. Benona w Warszawie. Nieco prowokujący tytuł artykułu Pana Bertrama, *Wyrodne dzieci nowoczesności*, uwypukla ujawniający się w analizie paradoks, który, według Autora, może prowadzić do następującej konkluzji: „wybór ortodoksyjnej, antynowoczesnej z pozoru formy religijności, jaką jest tradycjonalizm, może być ujmowany jako przejaw z gruntu nowoczesnej postawy indywidualnych poszukiwań pogłębienia życia duchowego”. W zgodzie z powyższą tezą pozostają wyniki analiz owych 14 przypadków, poświadczające, że ten specyficznie pojmowany tradycjonalizm został wybrany świadomie, jako opcja dla osób o wysokim poziomie refleksyjności, poszukujących swojej własnej ścieżki religijnej.

Niejako kontrapunktem dla poprzedniego artykułu jest przyczynek Pana Arkadiusza Krawcewicza. Autor snuje rozważania nad tradycjonalizmem katolickim w Polsce, biorąc za przykład działalność Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X. W przeciwieństwie do poprzedniego Autora, Pan Krawcewicz analizuje wątki tak religijne, jak i polityczne, zapoznając nas z panoramą współczesnego tradycjonalizmu katolickiego, a na jego tle – z fenomenem Bractwa Kapłańskiego Świętego Piusa X

oraz z jego instytucjami powołanymi do inseminalacji ideologii tradycjonalizmu. Niezwykle interesującą stroną artykułu Pana Krawcewicza jest analiza postaw Bractwa wobec, z jednej strony, polityki Kościoła Katolickiego (np. w kwestii ekumenizmu), a z drugiej – wobec różnorodnych przejawów polityki społecznej oraz instytucji demokratycznego Państwa Polskiego.

Problematykę dylematów świata chrześcijańskiego, tym razem w odniesieniu do protestantyzmu, przybliży artykuł Pani Anny Kowalcze-Pawlik. Autorka odnosi się do kwestii Boskiego i ludzkiego gniewu, a w szczególności do problemu mściwości i zemsty jako praktyk szukających usankcjonowania w koncepcji człowieka pojmowanego jako narzędzie boskiej interwencji. Swoje rozważania nad pojęciem mściwości i odwetu Autorka osadza w analizie myśli protestanckiej oraz dzieł teatru elżbietańskiego. Pomimo tak, wydawałoby się, wąskiego osadzenia dyskusji nad mściwością i odwetem, znajdujemy w pracy Pani Kowalcze-Pawlik interesujące rozważania natury ogólniejszej, np. jej krytyczne uwagi w stosunku do nieco romantycznej wizji postępu ludzkości, według której przemoc i praktyki mściwości, sankcjonowane religijnie, miałyby wygasać w miarę postępu cywilizacyjnego. Autorka zachęca nas do refleksji nad problemem represji impulsu przemocy i mściwości oraz generalnie – emocji we współczesnym dyskursie na temat „nowoczesnego podmiotu”. Przestrzega, że żaden akt zemsty nie istnieje w emocjonalnej i kulturowej próżni. W ten sposób jej artykuł o pozornie odległej przeszłości figury mściciela bożego jest raczej swoistym *mementum* niż historycznym przyczynkarstwem.

Pani Justyna Cierpisz swoim artykułem, w którym analizuje powieść Jacka Dukaja pt. *Lód*, przenosi nas w fantastyczny świat terroru Lodu. Opuszczamy tym samym problematykę *stricte* chrześcijańską, poruszaną przez trzech przywoływanych powyżej Autorów niniejszego numeru. Analizując skomplikowaną fakturę wątków religijnych w powieści Jacka Dukaja, Autorka daje zarys specyficznej „lodowej” religii Transsibu. Pani Cierpisz pisze: „Religia jest na Syberii specyficzna: nie istnieje tu wiara, jest pewność posiadania prawdy. Na pozór wiedza zastępująca wiarę neguje możliwość istnienia religii (której nieodzownym warun-

kiem powinien być brak pewności), jednak nie da się wprowadzić tak prostego rozróżnienia. Wydaje się, iż wiara może być rodzajem pewności posiadania prawdy, w szczególności wiara o charakterze fundamentalistycznym". Zamrożona Prawda w lodowym świecie jest tkanką religii pewności, braku wątpliwości. Zeloci kontaktują się z tą Prawdą, dokonując samobójstwa przez samozmrożenie. Dotknięte i inicjacyjnie przekształcone przez Łód postacie, jak główny bohater powieści, Benedykt, stają się nowymi demiurgami Zimy. Autorka zadaje sobie pytanie, jakiego nowego człowieka ukonstytuowały inicjacyjne ordalia lodowego bohatera, Benedykta. Nieco złowrogo wybrzmiewają tu słowa Autorki, która pisze: „w miejsce przekonania o własnym nieistnieniu pojawia się obsesyjne wręcz przywoływanie słowa ja i poczucie kontroli nad wszystkim". Artykuł Pani Cierpisz, z jej analizą religijnych paraleli występujących w powieści, analogiami do ideologii starowierców, gnostycyzmu i szamanizmu, jest prawdziwą uczcą dla duszy religioznawcy.

Artykuł Pani Katarzyny Kleczkowskiej to próba szczególnej pracy komparatystycznej. Autorka koncentruje się na motywie trzciny, występującym w mezopotamskim micie o powodzi oraz w greckim micie o królu Midasie. W swoim artykule szczegółowo analizuje liczne warianty obu mitów, wysuwając przypuszczenie, że dostępna nam mezopotamska opowieść o powodzi oraz opowieść o królu Midasie mogą być kompilacjami różnych mitów. Z porównania kontekstów, w których w obu mitach pojawia się motyw trzciny, wnioskujemy o związku tej rośliny z wiatrem i wodą, a w sensie symbolicznym – z ujawnianiem sekretów (wiatr) i oczyszczeniem (woda).

Niniejszy zbiór artykułów zamykają dwie recenzje. Pani Urszula Rędziniak podjęła się krytycznego przeglądu monografii Włodzimierza Wysoczańskiego pt. *Umieranie i śmierć – wielowymiarowość językowa* (Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, Wrocław 2012). Zasadniczo pozytywny charakter tej recenzji zawiera się w słowach Autorki, która pisze: „Wysoczański stworzył globalny, językowy, frazeologiczno-paremiologiczny obraz umierania i śmierci w perspektywie interdyscyplinarnej, przy czym należy podkreślić, że zdominowanej przez teologiczną refleksję”.

Pani Katarzyna Szkaradnik podjęła się recenzji wydanej w 2012 r. antologii pt. *Drzewo Poznania. Postsekularyzm w przekładach i komentarzach* pod redakcją Aliny Mitek-Dziemby i Piotra Bogaleckiego. Autorka zachęca nas do lektury tekstu niełatwego, złożonego już chociażby z powodu różnorodności autorów, ich stylów filozofowania i poruszanej tematyki. Recenzowaną przez siebie pracę katowickich komparatystów określa jako swoistą biblię postsekularyzmu, choć, biorąc pod uwagę dobór autorów tekstów, zastanawia się, czy ową antologię można uznać za reprezentatywną dla myśli postsekularnej.

Gorąco zachęcam Czytelnika do lektury niniejszego numeru „Ex Nihilo”.

dr hab. Małgorzata Sacha